

Hekid haljastuses

Katrin Uurman

- Hekkideks nimetatakse tihedalt kasvavate ning maapinnani ulatuvate okstega põõsaste ja puude rida.
- Hekke nimetatakse ka põõsastaradeks.
- Hästi hooldatud hekk on aiale tõeliseks ehteks.
- Hekk raamib aeda ja loob ruumimulje, pakub kaitset tuulte ning võõraste pilkude eest.

2

- Hekiga piiratud aed kannatab vähem öökülmade all.
- Hekid sobivad piirdetarana või tehistara kattena.
- Hekid jaotatakse kahte rühma:
 - pügatud hekid
 - vabakujulised hekid.

3

- Heki valik oleneb aga alati hekile esitatavatest nõuetest.
- Pügatud hekk on kõige tugevam piire, kuid nõuab päris palju tööd.
- Eeliseks on aga see, et selline hekk ei võta palju ruumi, on vastupidav ja hea alternatiiv puidust tarale.

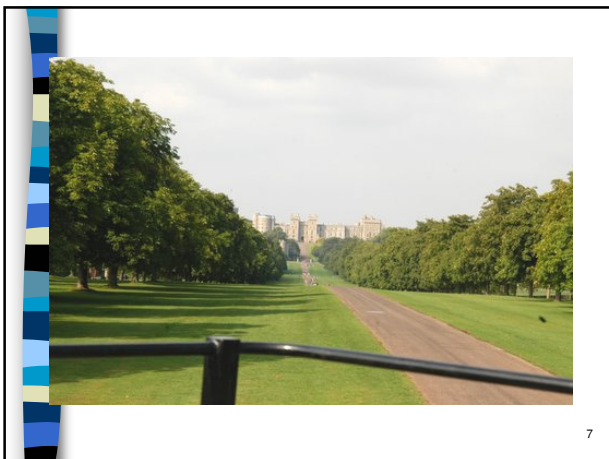
4

5

- Vabakujuline hekk kasvab kiiresti ja pakub juba lühikese aja järel rohelist ning kaitset.
- Paljud vabakujulistes hekkides kasvavad põõsad õitsevad rikkalikult ja hekk on kergesti hooldatav, kuna seda pole vaja pidevalt lõigata.
- Hooldustööde ajal lõigatakse vabakujulisel hekil välja tugevasti alla ripuvad ning vanad kuivanud oksad.

6

7

- Hekkide liigitamine kõrguse järgi:
 - elavmüürid, kõrgus üle 2m
 - kõrged hekid, kõrgus 1,5...2m
 - keskmise kõrgusega hekid, kõrgus 1...1,5m
 - madalad hekid, kõrgus 0,5...1m
 - kääbushekid, kõrgus alla 0,5m.

8

Kääbushekk ehk bordüür

- On dekoratiivhekk ja omab kujunduslikku funktsiooni.
- Võib olla
 - sirge
 - korrapäraselt looklev
 - mustreid moodustav
 - piirab suuri lille- või roosipeenraid.
- Ei sobi aiapiirdeks.
- Liigid: harilik pukspuu, kanarbik, ligustri- ja lumimarja sordid.
- Taimede vahekaugus 15...20cm.

9

Kääbushekk

10

Kääbushekk

11

Madal hekk

- Rajatakse teede äärde, muru piirdeks ja iluaeda.
- Sobivad liigid
 - läikiv tuhkpuu
 - harilik liguster
 - mage sõstar
 - taraenelas
- Taimede vahekaugus 25...30cm.

12

Madal hekk

13

Keskmise kõrgusega hekk

- Tüüpiline tänavaäärne hekk.
- Sobivad liigid
 - kuusk
 - elupuu
 - läikiv tuhkpuid
 - harilik ebajasmiiin
 - harilik liguster
 - ungari sirel
 - viirpuud
- Taimede vahekaugus 30...40cm.

14

Kõrge hekk

- Sobib piirdeks, kaitsehekkiks, fooniks õitsvatele põõsastele.
- Sobivad liigid
 - kuusk
 - elupuud
 - pärn
 - viirpuu
 - ungari sirel
- Taimede vahekaugus 50...80cm.

15

Kõrge hekk

16

Elavmüür

- Moodustab ruumilise piirde, millest inimene üle ei näe.
- Rajatakse harva, kuna nende korrashoid on tülikas ja kallis.
- Mujal maailmas kasutatakse neid tihti kõrgete plankude ja müüride asemel.
- Sobivad liigid
 - kuusk
 - pärn
 - elupuu
- Taimede vahekaugus 60...80cm.

17

Elavmüür

18

Hekkide liigitus kuju järgi

- Tihti on hekk lihtne ja üherealine.
- Mitmerealist hekki kohtab harvem.
- Mitmerealised hekid on laiemad ja rajamisel vajavad poole võrra rohkem taimi.
- Korrapärasele hekkile antakse lõikamisega soovitatav kuju.

19

Lihtne hekk

- Klassikaline hekk on läbilõikes ristkülikukujuline.
 - St, et heki küljed on sirged ning hekk on alt ja ülevalt ühesuguse laiussega.
- Heki küljed võivad olla lõigatud veidi kaldu, trapetsikujuliselt.
 - St, et hekk on alt ja ülevalt erineva laiussega.

20

- Valguslembeste liikide kasutamisel lõigatakse hekk nii, et alt on veidi laiem kui ülevalt.
- Vastasel korral saab heki alumine osa vähe valgust ja muutub hõredaks.
- Hekk võib olla ka kergelt kumerate külgedega (läbilõikes ovaalne, munajas või piklikmunajas).
- Pealt võib hekk olla tasapinnaline või veidi kumer.
- Pealt kumerad hekid on ilusamad, kuid nende pügamine võtab kauem aega.

21

- Lihtsaks hekkiks sobivad paremini kompakitse võraga aeglasekasvulised põõsad

- elupuu
- kadakas
- jugapuu
- pukspuu

- Need liigid säilitavad neile antud vormi kauem.

22

Topiaarhekk

- Taimede virtuooslikku pügamiskunsti nimetatakse topiaarkunstiks ja sellest tuleb ka heki nimi.
- Eestis on enamasti hekid lihtsad.
- Keerukaid hekke esineb meil harva.
- Omapärane on põetud elupuuhekk, mis ülevalt on $\frac{1}{4}$... $\frac{1}{3}$ kõrguse ulatuses tunduvalt laiem kui alt ja läbilõikes T-kujuline.

23

24

25

26

Mitmeliigiline hekk

- Värviröömsad ja pilkupüüdvad on sellised mitmeliigilised hekid, milles eri värvi lehestikuga põõsad korduvad kindlas rütmis.
- Sellise heki saab moodustada nt Thunbergi kukerpuu sortidest `Atropurpurea` ja `Aurea`.
- Vabakujulise õitsva heki rajamiseks võib valida nt jaapani enela roosade ja punaste õitega sorte.
- Värviküllased mitmeliigilised hekid sobivad eelkõige aeda või haljasalale, kus ei kasva ega õitse lilli.

27

Värviküllase heki võib luua ka ühe liigi mitmest sordist.

28

29

Mitmeastmeline hekk

- Mitmeastmeline hekk on kõrge ja lai hekk, mis koosneb 2...3-st rööbiti kulgevast erineva kõrgusega hekidest.
- Tavaliselt on iga aste kujundatud eri taimeliigist.
- Siin on suur tähtsus lehtede suurusel, värvusel.

30

- Kaheastmelist hekki võib rajada mitmeti:

1. Mõlemad astmed on pügatavad ja moodustatakse samast liigist. Sellist hekki võib rajada järgmiselt:
 1. Mõlema hekirea taimed istutatakse samal ajal ja hiljem pügamise käigus kujundatakse erineva kõrgusega astmed.
 2. Mõlemad read istutatakse samal ajal. Kõrgema hekiastme taimed on 2...3 aastat vanemad ja seega suuremad.
 3. Kõrgema astme taimed istutatakse mõni aasta varem, kui madalama astme taimed.

31

2. Mõlemad astmed on pügatavad, kuid moodustatakse eri värvi lehtedega (okastega) taimedest. Kõrgem hekk võib olla nt roheline või tumeroheline ja madal hekk kollakasroheline või rohekaskollane. Võib kasutada nii ühte liiki ja tema sorte kui erinevaid liike ja sorte.

32

3. Mõlemad astmed pügatakse erikujuliselt, liik on sama või erinev. Madal hekk on lihtne, kõrgem aga nt topiaarhekk ja pealt nt lainjas.

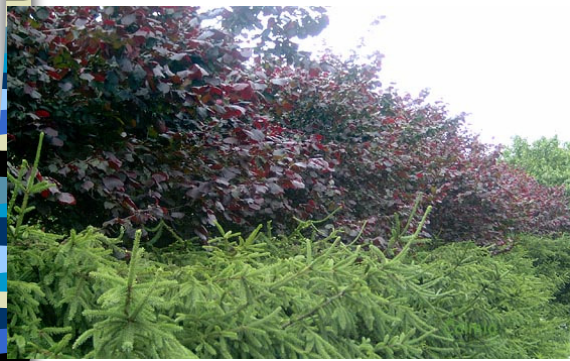
4. Mõlemad astmed on vabakujulised ja moodustatakse eri taimedest.

33

5. Madalam aste on vabakujuline, kõrgem pügatav, eri liikidest. Madalam aste koosneb õitsvatest liikidest nt jaapani enelas, tähklavendel. Kõrgem aste moodustatakse nt elupuust, läiklehisest tuhkpuust, kuusest. Rohelise lehestiku või okastega liigid on heaks taustaks madalatele, õitsvatele liikidele.

34

- Mitmeastmelise heki rajamisel on oluline tunda taimi ja nende nõudeid kasvukohale!

Tänavaäärne hekk

- Hekkide rajamine on üks tänaväärsemaid võimalusi elamukruntide ja aedade eraldamiseks tänavast ja naaberiast.
- Hästi hooldatud hekk on tihe ja moodustab otsekui rohelse seina.
- Vanematel aegadel olid piirded sh ka hekid väga kõrged ja varjasid täielikult vaate krundile.
- Praegusel ajal on piirded enamasti rinnakõrgused (1,2m) või puuduvad.

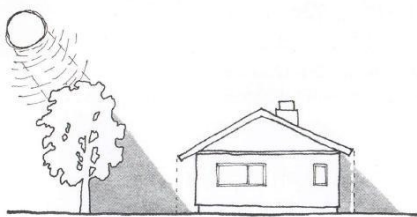
36

- Tänavaaäres peaks kasvama lihtne ja korralikult pügatud hekk, mis sobib igasuguse hoone arhitektuuri, materjali ja värviga.
- Tänaväärseks hekiks sobivad:
 - elupuu
 - tuhkpuu
 - viirpuu
 - põisenelas
 - sirel
- Tänavaaärde ei tasu istutada hekitaimi, mis ei talu heitgaase.
- Samuti ei sobi tänavaaärde rikkalikult õitsevad vabakujulised hekid.

37

- Piirdehekkide rajamisel tuleks arvestada tänavaaüldilmega.
- Linnade rohketel puiesteedel võib puudega rööbiti kulgeda madal pügatud hekk.
- Sellisel juhul tuleb arvestada, et suurte puude all varjus ei kasva ükski hekitaim hästi.
- Selletõttu tuleks hekk rajada vähemalt 1 m kaugusele puude tüvedest.
- Sellise heki rajamisel tuleks kasutada vähenõudlikke ja varjutaluvaid liike.

38

Linnahaljastuses pakuvad alleepuud varju.

39

Hekid aias ja õues

- Olenevalt aia kujust ja suuruselt võib hekke kasutada vahepiirdena tarbe- ja iluaia vahel, taustaks roosidele ja kõrgematele lilledele, puhkenurkade moodustamiseks.
- Kõiki mõttelisi aiaosi ei maksa hekkidega eraldada, see killustab aia ja võib muutuda ahistavaks.
- Kääbushekkidega võib ääristada aiateid ning suuri roosi- ja lillepeenraid ning kujundada murusse ornamente.

40

41

42

Hekid kalmistutel

- Eestis kujundatakse kahte tüüpi kalmistuid
 - aedkalmistud
 - metsakalmistud
- Suured metsakalmistud asuvad Tallinnas ja Pärnus, mujal on peamiselt aedkalmistud.
- Metsakalmistul on esikoht puudel.
- Aedkalmistul on põhiliseks haljastusmaterjaliks muru, lilled ja ilupõõsad, puid on vähe.
- Väga sageli tahetakse hauaplatsile piirdeid.

43

-
- Varem kasutati metallpiirdeid, tänapäeval rajatakse enam paekivi- ja betoonrante.
 - Levinud on ka taimedest piirded.
 - Metsakalmistud peaksid olema looduslähedase kujundusega, kus hauapiirdeid on vähe, need on madalad või puuduvad hoopis.
 - Piiretest tuleks metsakalmistul eelistada madalaid ja tagasihoidlikke, ümbrusega ühtesulavaid hekke.

44

-
- Korrapäraseid hekke võiks rajada elupuust, kadakast, pukspuust, tuhkpuust, ligustrist ja magedast sõstrast.
 - Vabakujulisi kääbushekke võib moodustada nt kanarbikust, okaspuu kääbusvormidest.

45